

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կես տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.

Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.

Տ է Լ Է Ֆ օ Ն № 253.

Ոմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տոն օրերէից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաբանչիւր տողատեղին 10 կոպեկ.
Տ է Լ Է Ֆ օ Ն № 253.

ՀԻՄՆԱԿԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

«ՄՇԱԿ» ԼՐԱԳԻՐԸ

Մարտի 1-ից մինչև տարվայ վերջը կար-
ժենայ ԻՆՆ ռուբլի:

Դիմել Тифлисъ, редакция „Мшакъ“.

Այն անձինք, որոնք վճարել են մինչև
մարտի 1-ը և ցանկանում են շարունակել
լրագիր ստանալը, թող հոգ տանեն վա-
ղօրօք յայտնելու այդ մասին խմբագրու-
թեանը, որպէս զի լրագրի առաքումը
չընդհատվի:

Ապառիկ բաժանորդագրութիւն չէ ըն-
դունվում:

ԲՈՎԱՆԴԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆ

Հակաթորախտային ցուցահանդէս. Լազու-
նեան թերակղզում. —ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.
Նամակ Մոսկվայից. Ներքին լուրեր. —ԱՐՏԱ-
ՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Ար-
տաքին լուրեր. — ՀԵՌԱՆԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱ-
ՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՄԻՐԱԿԱՆ. «Դու շատ
հարուստ ես»:

ՀԱՄԱԹՈՒՔԱՅԻՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆՈՒՄ

Այսօր, մարտի 3-ին, Թիֆլիսում բաց-
վում է մի ուսանելի ցուցահանդէս, որը
որը նպատակ ունի ցոյց տալ, թէ ինչ
մեծ փաստեր է տալիս մարդկութեանը
թոքախտը և թէ ինչ միջոցներով
հնարաւոր է մաքաւել ժողովրդական այդ
մեծ աղէտի դէմ:

Մենք մի քանի անգամ առիթ ենք ու-
նեցել խօսելու թոքախտի կատարած սար-
սափելի մեծ աւերումների մասին և հիմն-
ված վիճակագրական հետազոտութիւննե-
րի վրա յայտնել ենք, որ նա այնքան ա-
ւելի է տարածվում և զարգանում, որ-
քան աննպաստ են ժողովրդի անդառու-

ԲԱՆԱՄԻՐԱԿԱՆ

«ԴՈՒ ՇԱՏ ՀԱՐՈՒՍԵ ՆԱ»

Պատմումք

Ձմեռ է. դեկտեմբեր ամսի մի ցուրտ երե-
կոյ: Քամին մանչալով, շաղ է տալիս անցորդ-
ների վրա սառնախառն ձիւնի փոքր գնդակ-
ներ: Վաղ, վաղ... նա մտնում է նրանց վի-
թակուհիների տակ, բարձրացնում, դող գցում
մարմնի մէջ, յանկարծ կանգ առնում մի քայլի,
նորից մտնում, նորից ձիւն շաղ տալիս, նու-
րից վզվզում:

Սառնախառն ձիւնի փաթիլները խփում են
լուսամուտների ապակիներին: Մութը սկսել
է պատել սենեակը, բայց Ներսէս Ասողկան-
յան լամպը չէ վառում, խնայողութեան համար,
այլ, կանգնած լուսամուտի առաջ, նայում է
փողոցին, առանց ոչինչ տեսնելու, կամ ա-
կանջ է դնում քամու մոնչիւնին և կամ, նըս-
տելով տախտի վրա, գլուխը առնելով երկու
ձեռներով մէջ, մտածում է:

Իսկ մտածողութիւնները դառն են, տան-
ջող, յուսահատական:

Ներսէս Ասողկանյանը դեռ շատ երիտասարդ
է, հազիւ 20 տարեկան. Ն. Հոգեւոր դպրոցի
վերջին դասարանի աշակերտ է և մի քանի
ամիսից յետոյ պէտք է աւարտէ ուսումը ու
վկայական ստանայ: Լինելով շինական աղքատ
ընտանիքի դուստի, նա ամբողջ մի քանի տա-
րի մասնաւոր դասերով, արտագրութիւններով
կարողացել է և ուսումը ստանալ և իրան պա-
հել. դեռ երբեմն-երբեմն պառաւ մօրն էլ մի-
մի գունաւոր թաշկինակ, կամ բրդէ շալ նուէր
ուղարկել: Բայց վերջին տարին հանգամանե-
րներ խիստ աննպաստ կերպարանք ստացան
նրա համար. դասեր չէ կարողացաւ ձարել,
թողալ դպրոցից զարգացողներին տալ և նրա
ապրուստի միակ միջոցը արտագրութիւններն
էին, որոնք հազիւ տալիս էին նրան ամսա-
կան 8—10 ռուբլի: Միւս կողմից, վերջին

թիւնը և առողջապահական պայմանները
եւ ընդհանրապէս ինչ աստիճանով բար-
ւորվում են մարդկանց կենցաղավարու-
թեան պայմանները, այնքան էլ պակա-
սում է թորախտի ոյժը մի երկրի մէջ:
Այնտեղ, ուր մարդիկ ստիպւած են ապ-
րել խոնաւ քնակարաններում, վատ
օդի մէջ, զրկված լոյսից և տաքու-
թիւնից, կարօտ ոչ միայն վայելուչ,
այլ երբեմն և անհնաւանդապէս մոտեցի-
ւորված ընտանեկան ծանր հոգսերի
տակ, զուրկ հոգեկան և բարոյական
միջավայրից, այնտեղ թորախտը
գտնում է իր զարգացման համար նպաս-
տաւոր հող և վերցնում է բազմաթիւ
գոհեր յաճախ մարդկանց ամենամատուղ
հասակում:

Ներկայ ցուցահանդէսը կարող է կա-
տարել մի մեծ խարանի դեր և ապա ա-
ռաւոյ նիւթ ծանօթանալու այն առաջա-
դիմութեան հետ, որ արել են բժշկական
գիտութիւնը և ժողովրդագրութիւնը թո-
քախտը հաղթելու կարևոր գործի մէջ:
Մենք շատ կը ցանկանայինք, որ մեր
հասարակութիւնը լուրջ ուշադրութեամբ
վերաբերվեր ներկայ ցուցահանդէսին և
օգտվեր նրա ցուցումներից կազմակեր-
պելու մի շարք ձեռնարկութիւններ, որ-
պէս զի մեր երկրի մէջ բուն դրած և
մեծ քանակութեամբ գոհեր տանող թո-
քախտը կարելիին չափ սահմանափակել
իր գոհերի թիւը և պահպանել երկրի
համար նրա ազգաբնակչութեան կեանքը:

ԼԱՕԿՈՒՆԵԱՆ ԹԵՐԱԿԱՂՁՈՒՄ

Այսօրվայ հեռագիրների մէջ մեր ըն-
թերցողները կը կարդան հեքիաթում այն
լուրերի դէմ, որոնք տարածված են Զի-

տարին լինելով, նրա դատարանական գրադ-
մունքները կրկնապատկիլ էին:

Եւ նա դեռ երազում էր շարունակել ու-
սումը, ձգտում էր մտնել համալսարան, գի-
տութեան բարձր տաճարները...

Անձրեւը շարունակում էր թակել ապակի-
ները. Ներսէսի հոգին աւելի և աւելի մոռա-
վում էր:

Որտեղից գտնել փող սենեակի վարձը վճա-
րելու: Այսօր, նա վերջին քառասուն կոպէկը
տուել էր և գնել մի քիչ շաքար, մի քիչ թէյ
և հաց. դրանով նա կը բաւականանայ մինչև
վաղը, բայց նա խոստացել է պառաւ Աննա-
յին անպատճառ վճարել այսօր սենեակի վա-
րձը 5 ռուբլի: Դիմել ընկերներին, բայց հրին.
նա մինչև այդ օր դեռ ոչ ոքի չէր դիմել. նա
միշտ հպարտացել է նրանով, որ ոչ ոքի չէ
դիմել, ապրել է իր աշխատանքով: Դիցուք,
կարելի է ընկերին դիմել, այդտեղ ոչինչ ա-
մօթալի և նուստատուցել ըստ չը կայ, բայց,
առաջին, ընկերները նրա պէս աղքատ աշա-
կերտներ են, երկրորդ, չէ որ պէտք է վերա-
դարձնել. հրաւիրեց պէտք է վերադարձնել,
իսկ չը վերադարձնել, կը նշանակէ մուրալ,
աղքատութիւն անել, ուրիշի բերանի թիւքն
խլի:

Եւ ամօթից Ասողկանյանը դժգոհ դէմքի շառա-
գունելով:

Դիմել հարուստներին՝ նպաստ խնդրել. բայց
միթէ այդ ևս մուրացականութիւն չի լինի.
վերջապէս, ինչպէս հասնել մինչև այդ հա-
րուստներին, ով կը բանայ նրա առաջ նրանց
տան դռները:

Ներսէսը սարսուռ զգաց, կարծես ցրտից,
երբ յիշեց իր ընկեր Միքայէլին պատահած
դէպքը: Միքայէլը լի յոյսով դիմել էր հա-
րուստներէից մէկին, որ յայտնի էր իբրեւ բա-
րերար, բայց ծանր և կուտաւար փոխել էր
նրան ասելով. «Կերբի, կերբի, ապալի գահէն
տարաք, նա որդի է այլ ևս ոչ ոքին չըն-
դունել»:

Դիմել ուսուցիչներին: Ներսէսը հաւատա-

նաստանում այն բանի մասին, թէ եապո-
նացիները գրաւել են Պօրտ-Արտուրը:

Սուտ լուրեր այս վերջին շաբաթնե-
րում շատ և շատ անգամ են հանդէս ե-
կել. ուստի և պէտք է մեծ զգուշութեամբ
վերաբերվել հեռագրական հաղորդագրու-
թիւններին և սպասել մինչև պաշտօնա-
կան ծանուցումները յայտնեն տեղի ու-
նեցած եղելութիւնների մասին:

Այսօրվայ հեռագիրների մէջ կարևոր
կարող է համարվել այն, որ ասում է,
թէ փետրվարի 19-ի 27-ի գիշերը եապո-
նական նաւերը լուսաւորում էին Հեղի-
նէի ծովախորշը և Սէն-Լազէին հանդիպա-
կաց ափը: Դա նշանակում է, թէ եապո-
նացիները տեղ են որոնում ափ իջնելու:
Սակայն դեռ տեղեկութիւն չը կայ, թէ
արդեօք իջել են նրանք արդէն ափ
թէ ոչ:

Մենք մեր նախորդ յօդուածներում հե-
ռագիրների հիման վրա ասել էինք, որ
եապոնացիները, օգտվելով իրանց զինուո-
րական նաւատորմի գրահակիչների պաշտ-
պանութիւնից, ձգտում են զօրք անցկաց-
նել չինական ափերի մօտով դէպի Լաո-
զունեան ծոցը և նրան ափ իջնելու ին-
կուռի կամ ծովագրի մի ուրիշ կէտում:
Այդ կէտերի շարքում կարող է լինել և
Հեղինէի ծովախորշը, որի մասին յիշում
են հեռագիրները: Այդ ծովախորշը գտնու-
մում է Լաոզունի թերակղզու արեւմտեան
ափում և մօտ է այն երկաթուղային գի-
ծին, որ կապում է Պօրտ-Արտուրը Մուլ-
դէնի հետ: Անկասկած, եթէ թշնամի զօր-
քերը կարողանան տեղեկ գրաւել և ամուր
գրիքներ բռնել երկաթուղային գծի մօտ,
նրանք կարող են մեծ հոգս պատճառել
Պօրտ-Արտուրի բանակին: Բայց յայտնի է,
որ ուսուցիչ զօրքերը մեծ հսկողութիւն
ունեն բոլոր ափերի վրա և մինչև այժմ

ցած է, որ նրանց մէջ կան այնպիսիները, ո-
րոնք անկեղծ կարեկցութեամբ կը վերաբե-
րվեն իրան, կօգնեն, բայց ինչպէս խղճ անել.
չէ որ նրանք էլ ընտանիքի տեղեր են, հազիւ
կարողանում են ծայրը ծայրին հասցնել: Վեր-
ջապէս հօ ամեն ժամանակ չէ կարելի դիմել
նրանց:

Ուրեմն դիմել ծնողներին: Ներսէսը յիշեց
իր բարի մօր անսասնաբար դէմքը, երբ ա-
մառը, գիւղից մեկնելիս, պաշարը խորշին
մէջ դարսելիս, ասում էր. «Ներսէս ջան, տես,
երբ նեղութեան մէջ ընկնես, երբ փող չունե-
նաս, իսկոյն գրիւր ինձ. մեր մի հատիկ կուլը
կը ծախեմ, եղ ի՞նչ կը հասցնեմ. մենք եօր
կը գնանք մի կերպ հօրդ հետ, միայն թէ դու
նեղութիւն չը բաշխես»: Պաշտելի մայր. նա
հաւատացած է այժմ, որ իր հօգու հատոր
Ներսէսը ոչ մի բանի պէտք չունի. դեռ մի
շաբաթ առաջ նա գրեց մօրը, հաւատացնելով,
որ դասեր շատ ունի և լաւ ապրում է և դեռ
խոստացաւ պառաւին ձմեռվայ համար մի
բրդէ քաշ շալ ուղարկել: Այժմ ինչպէս վա-
խեցնել նրան. ինչպէս գրել ծերունի ծնող-
ներին իրանց հոգեպահիկից կամ այն մի հա-
տիկ կովից, որի կաթը նրանց միակ սնունդն
է: Ոչ, ոչ, այդ անկարելի է. պէտք է ուրիշ
հնար գտնել, ուրիշ ելք մտածել: Նորից պէտք
է հետամտել դասեր գտնելու: Բայց չէ որ
ամբողջ երկու ամիս որոնում է, հետամտում է
և ոչինչ չէ գտնում:

Ուսուցիչը բողբոլիւն ծածկել էր սենեակը.
անձրեւը չէր դադարում գութը և նրա կա-
թիլները շարունակում էին ծեծել ապակիներ-
ը: Ներսէսը վեր կացաւ, վառեց լամպը, որի
մէջ դեռ մի քիչ նաւթ կար և աչք անցնեց սե-
նեակի վրա. չը կայ արդեօք մի քան տանելու
և գրաւ գնելու: Բայց ինչ բան. նա երբ օր
առաջ վերաբերում տարի գրաւ էր դրել մօ-
տիկ խառնուկայանի մօտ և քանի օր է անա-
տանց վերաբերում է ուսուցիչարան գնում:
Վերսակել հօ չէ կարելի գրաւ գնել, առանց
այն էլ սենեակը չեն տաքացնում. փայտ չը

թոյլ չեն տուել, որ թշնամու զօրքերը
մուտք գործեն մանջուրական ափերում:

Մենք մեծ վերապահութեամբ ենք վե-
րաբերվում հեռագրական գործակալու-
թիւնների լուրերին, սպասելով պաշտօ-
նական հաղորդագրութիւններին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՆ

Փետրվարի 26-ին

Երէկ ակադեմիկոս Պ. Կորշը մի հրապարա-
կական դասախօսութիւն կարդաց: «Ռուս ժո-
ղովրդական երգը և նրա նշանակութիւնը գի-
տութեան համար»—այս էր նրա դասախօսու-
թեան թեման:

Մեզ, հայերիս համար, հետաքրքիր է այս
առարկան և այն պատճառով, որ մենք էլ,
կամաց-կամաց մտնելով կուլտուրական ազգե-
րի շարքերը, սկսել ենք մեր ժողովրդական եր-
գը ուսումնասիրել, գրել և նօթաների անց-
կացնել: Իսկ թէ ինչ նշանակութիւն կարող է
ունենալ մեր այդ հետաքրքրութիւնը դէպի
ժողովրդական երաժշտութիւնը—այդ շատ գե-
ղեցիկ բացատրեց ակադեմիկոս Կորշը:

Վերջին ժամանակներս, ասաց նա, շատ
որոշ կերպով արտայայտվում է ուսու հին եր-
գի անկումը: Շատ ուշադրաւ է հետազոտել
վերջինիս պատճառները:

Բոլոր ազգերի մէջ ժողովրդական երգը
ծաղկում-զարգանում է միայն այն ժամանակ,
երբ նրանց զանազան դասակարգերի մէջ չը
կայ կուլտուրական մեծ անջրպետ, երբ բարձր
դասակարգը կամ արիստոկրատիան իր մտա-
ւոր-բարոյական պաշարով, կուլտուրական պա-
հանջներով շատ քիչ է տարբերվում հասա-
րակ ժողովրդից: Մեր ժամանակը, երբ այդ
երկու դասակարգերի մէջ բացվել է մի անսնցա-
նելի վիճ, բնական է, որ ժողովրդական երգը

կայ, պատաւը առանց փողի փայտ չէ տալիս:
Դուրս բացվից. պառաւ Աննան, աչքերը
ձմեռվով ներս մտաւ:

—Նը, փող բերել վերջապէս:

—Ոչ, դէպի, դեռ չը ստացայ, խոստացան
վաղը տալ, ստեց Ներսէսը:

—Վաղը, վաղը, գիտեմ այդ վաղը: Ես չեմ
կարող սպասել, ես էլ խեղճ եմ, ես էլ տան
վարձ պէտք է տամ, անա քսան օր է սպա-
սում եմ, էլ չեմ կարող: Վաղը կամ պէտք է
տաս, կամ դուրս գնաս:

Եւ, բարկացած, պառաւ իր ետեւից շառաչ-
մամբ փակեց դուռը:

—Ոչ, ոչ, յուզված ինքն իրան խօսեց Ա-
սողկանյանը. պէտք է աշխատել վաղը անպատ-
ճառ փող գտնել:

Նա նորից պարզվեց տախտի վրա, նորից
սկսեց մտածել: Եւ նա մտաբերեց յանկարծ
մի սքանչելի հեղեթ, որ մայրը պատմում էր
իրան երեխայ ժամանակը:

Մի օր ծառուկ-Ալ-Բաշիկ խալիֆը իր
ձափար վեզիթի հետ միասին, ծպտեալ, դէ-
վիլի հագուստով, հիւր եկաւ մի աղքատ պա-
ռաւ կնոջ տուն: Պառաւ ապրում էր իր 15
տարեկան թոռան հետ. նրանք շատ աղքատ
էին, շատ. պատանին ցերեկները գնում էր
բազար, այնտեղ մշակութիւն անում և աշխա-
տածով պահում իր տատին. սա էլ աչքի լոյսի
պէս սիրում էր թոռան, թոռն ունէր մի
գեղեցիկ աքլար, որին կուսնում էր ուրիշ
աքլարներին հետ: Հիւրը աստուածանից է. հիւ-
րին պէտք է պատուել, այդ շատ լաւ գիտէր
պատանին, բայց տանը ոչինչ չը կար բացի
աքլարից: Նրան մորթեց, տաւ ճաշ եփեց և
մեծարեց հիւրերին, ապա անկողնի գլեցն նը-
րանց համար: Մալիֆը և վեզիթը հասկացան
ամեն բան. առաւօտեան վաղ մեկնեցին, թող-
նելով պատանաւ բարձի տակ մի յուլունքա-
պատ քաւի, լի ոսկիներով: Նա ամբողջ գիշեր
լացել էր ծածուկ իր սիրուն աքլարի համար,
նա վարձատրվեց, հարստացաւ և գնեց աւելի
սիրուն աքլարներ:

—« U_2^{wl} » 5:

Գրական:

422

4 h 18